

УДК 347.91/.95

КОРОЄД С.О.

СПОСОБИ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ: ПРАВИЛЬНІСТЬ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЯК ОДНЕ ІЗ ЗАВДАНЬ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА

У статті обґрунтовується, що професійно-правові обов'язки судді в цивільному судочинстві, які зводяться до його пасивної ролі в процесі, не відповідають деонтологічним засадам юридичної професії. Наводиться критика процесуальної заборони судді з власної ініціативи змінювати неправильний або застосовувати правильний спосіб захисту порушеного права як перешкоди доступності до ефективного правосуддя. Аргументується висновок, що саме суд, який діє від імені держави, має забезпечити громадянам їх право на ефективне поновлення в правах та ефективний спосіб судового захисту. У зв'язку із цим підтримано таку модель поведінки судді щодо застосування способів захисту порушеного права, коли судам буде заборонено відмовляти в позові з мотивів неправильності способу захисту та дозволено не враховувати неправильний спосіб захисту, заявлений позивачем, а вирішувати спір з огляду на загальні засади захисту прав, свобод та інтересів, визначених Конституцією України, Конвенцією про захист прав людини й основоположних свобод.

Ключові слова: правосуддя, цивільне судочинство, доступність, спосіб захисту, цивільне право, ефективність, активність судді, юридична деонтологія.

В статье обосновывается, что профессионально-правовые обязанности судьи в гражданском судопроизводстве, сводящиеся к его пассивной роли в процессе, не соответствуют деонтологическим основам юридической профессии. Приводится критика процессуального запрета судьи по собственной инициативе изменять неверный или использовать правильный способ защиты нарушенного права как препятствия доступности эффективного правосудия. Аргументируется вывод, что именно суд, действующий от имени государства, должен обеспечить гражданам их право на эффективное восстановление в правах и эффективный способ судебной защиты. В связи с этим поддерживается такая модель поведения судьи относительно применения способов защиты нарушенного права, когда судам будет запрещено отказывать в иске по мотивам неправильности способа защиты и разрешено не учитывать неверный способ защиты, заявленный истцом, а решать спор исходя из общих принципов защиты прав, свобод и интересов, определенных Конституцией Украины, Конвенцией о защите прав человека и основных свобод.

Ключевые слова: правосудие, гражданское судопроизводство, доступность, способ защиты, гражданское право, эффективность, активность судьи, юридическая деонтология.

© КОРОЄД С.О. – доктор юридичних наук, заступник директора з наукової роботи (Науково-дослідний інститут публічного права)

In article it is explained that the professional and legal responsibilities of judges in civil proceedings, reduced to its passive role in the process, and do not meet the ethical foundations of the legal profession. It is provided with the criticism of procedural prohibition for the judge to change the incorrect way or to use the right way to redeem the violated rights on his own initiative as obstacles of accessibility to effective justice. It is argued the conclusion that it is the court, acting on behalf of the State, shall provide citizens with their right on an effective remedy and effective way of judicial protection. In this regard, the author of this model is supporting the following conduct by judges on the application of methods of protection of the violated right when courts will not be allowed to deny a claim based on a wrong way of remedy and will be allowed to ignore the wrong way of remedy chosen by the plaintiffs, and to solve the dispute on the basis of the general principles of protection of rights, freedoms and interests as defined by the Constitution of Ukraine, Convention for the Protection of human Rights and Fundamental freedoms.

Key words: *justice, civil proceedings, availability, way of remedy, civil law, effectiveness, activity of judges, legal ethics.*

Вступ. Варто пригадати, що на першому курсі навчання у вищих навчальних закладах майбутні студенти-юристи вивчають таку дисципліну, як юридична деонтологія, що має допомогти формуванню їхнього майбутнього образу правника (судді, прокурора, адвоката, нотаріуса, слідчого, юрисконсульта тощо). Учені – теоретики права зазначають, що юридична деонтологія зосереджує увагу на службовому обов’язку. Для юриста це система обов’язкових, самостійних і правових дій у різних соціальних ситуаціях, пов’язаних із духовною, моральною та великою внутрішньою потребою служіння суспільству, своїй нації. При цьому майже всі науковці порівнюють і фактично ототожнюють за значимістю діяльність юриста з роботою лікаря, обумовлюючи це такими думками: а) робота юриста прямо впливає на долі людей, їх взаємовідносини, що споріднює професію юриста з професією лікаря; б) гуманістична спрямованість діяльності юриста, як і лікаря, вимагає прояву доброти й чуйності, відповідальності юриста за долю клієнта; в) професійно-правові обов’язки юриста мають визначатись аналогічно до тих вимог, які стосуються лікаря [1].

Постановка завдання. Водночас необхідно зауважити, що не всі види юридичної діяльності, які прямо впливають на долю та взаємини людей, характеризуються такою «гуманістичною спрямованістю», тому мову про ототожнення окремих юридичних спеціальностей із роботою лікаря однозначно вести не можна. Як приклад варто навести процесуальні обов’язки судді в цивільному судочинстві, які зводяться до пасивної поведінки судді в процесі, зокрема, щодо його пасивної участі в процесі доказування (адже закон забороняє судді збирати докази з власної ініціативи без необхідного клопотання сторони або наполягати на наданні конкретних доказів чи з’ясуванні інших обставин, коли сторона проти цього заперечує), а також з власної ініціативи виходити за межі заявлених вимог (адже закон забороняє суду з власної ініціативи змінювати чи уточнювати підставу або предмет позову, у тому числі змінювати заявлений позивачем спосіб захисту його права).

Результати дослідження. На думку законодавця й більшості процесуалістів, такі пасивні повноваження судді в цивільному процесі, які забезпечують неупередженість суду щодо кожної зі сторін, мають компенсуватись участю в цивільній справі адвокатів (представників-юристів), які надаватимуть юридично не грамотним сторонам правову допомогу, зокрема й консультації щодо правильного визначення предмета доказування та подання необхідних доказів, правильного визначення способу захисту порушеного цивільного права, який має застосувати суд під час вирішення справи. Із цього постає, що відсутність у сторони можливості отримати правову допомогу може унеможливити отримання стороною захисту своїх порушених чи оспорюваних прав.

Варто пригадати, що останнім часом почастишали випадки ухвалення судами рішень про відмову в позові з мотивів обрання (зазначення в позовній заяві) позивачем неправильного способу захисту його цивільних прав, з приводу чого навіть вироблено усталену судову практику Верховного Суду України [2, с. 16, 21, 23, 29, 31]. Навіть на рівні Пленуму Верховного Суду України існує роз'яснення, що лише права, свободи й законні інтереси учасників правовідносин, які виникають із визначених законом підстав та інших юридичних фактів, підлягають судовому захисту в передбаченій законом та/або договором спосіб [3]. У такому разі факт порушення прав позивача має місце, однак у захисті відмовляється фактично через юридичну необізнаність (неграмотність) позивача, який помилився в способі захисту своїх прав, проте необхідність захисту яких є очевидною. Тобто мова йде про те, коли задекларована в статті 1 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) мета цивільного судочинства – захист порушеного права – не досягається через юридичну неграмотність позивача та несправедливу бездіяльність юридично грамотного судді, на якого саме ЦПК України покладає виконання завдань і мети цивільного судочинства, а це суперечить наведеним деонтологічним засадам професії юриста.

Лише уявімо собі ситуацію, коли пацієнт (позивач) буде вимушений приходити до лікарні (суду) за допомогою з власним лікарем (адвокатом), при цьому він повинен не лише описати симптоми хвороби (обставини справи) і подати на їх підтвердження відповідні аналізи (докази), а й запропонувати разом зі своїм лікарем (адвокатом) правильний спосіб лікування (спосіб захисту порушеного права). Лікарня ж (суд) або погодиться із запропонованим пацієнтом (позивачем) способом лікування (способом захисту порушеного права) та надасть пацієнту (позивачу) медичну допомогу (судовий захист), або через неправильно обраний спосіб лікування (спосіб захисту порушеного права) відмовить пацієнту (позивачу) у медичній допомозі (у судовому захисті). Однак нам відомо, що в медицині така ситуація не припустима, оскільки саме на державу Конституцією України покладено обов'язок забезпечити громадянам надання доступної медичної допомоги без будь-яких додаткових перешкод. Конституція України також гарантує своїм громадянам право на судовий захист, проте в юриспруденції все навпаки. Така «несправедлива» ситуація прямо передбачається процесуальним законом, хоча й суперечить деонтологічним засадам юридичної професії та фактично стає перешкодою в доступі до правосуддя. До того ж сьогодні актуальним є питання не просто забезпечення доступності правосуддя, а доступності саме *ефективного правосуддя*.

Загальна декларація прав людини встановила право кожної людини на ефективне поновлення в правах компетентними національними судами в разі порушення її основних прав, наданих їй конституцією або законом. Право на ефективний засіб захисту закріплюється також у Міжнародному пакті про громадянські й політичні права та в Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод. Таким чином, будь-який захист порушених цивільних прав, що здійснюється судом у порядку цивільного судочинства, *має бути ефективним*, що безпосередньо залежить від ефективності способів захисту, застосовуючи які, суд має враховувати правову позицію Конституційного Суду України, згідно з якою правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості та *забезпечує ефективне поновлення в правах* [4].

Питання, що стосуються судового захисту прав, є ключовими для науки цивільного процесуального права, адже ефективність судового захисту пов'язується з належним виконанням судом завдань цивільного судочинства, є критерієм оцінки його ефективності. Крім того, як відомо, захист порушеного права як мета цивільного судочинства виступає одним загальним об'єктом системи цивільних процесуальних правовідносин [5, с. 407], а тому має універсальне значення для всього цивільного судочинства.

Спробуємо розібратись, у яких випадках судовий захист порушених прав у порядку цивільного судочинства слід вважати ефективним, а також окреслити деякі шляхи підвищення ефективності судової процесуальної діяльності щодо здійснення захисту прав учасників цивільних правовідносин правильним способом, визначеним судом із власної ініціативи.

Так, розглядаючи юридичну категорію «судовий захист права» (що є метою цивільного судочинства), ми керувалися насамперед тим, що це поняття має два аспекти: матеріально-правовий і процесуальний. У конкретному випадку нас цікавить саме матеріально-правовий аспект, згідно з яким основна увага під час здійснення правового захисту, як вважають учені-цивілісти, має зосереджуватись на самому суб'єктивному праві, а також на недоторканності правопорядку. Тобто в разі застосування засобів захисту основним є оборона самого права уповноваженої особи та/або правопорядку [6, с. 12, 17]. Отже, у матеріально-правовому аспекті застосований судом спосіб захисту в підсумку має зумовлювати для сторін матеріально-правові наслідки та бути дієвим засобом оборони суб'єктивного цивільного права уповноваженої особи.

Саме з таким матеріально-правовим результатом цивільної процесуальної діяльності, коли відбувається фактичний захист порушених прав ефективним способом, наведені міжнародні акти пов'язують право на ефективне поновлення в правах. При цьому вважаємо, що з огляду на функціональне призначення правосуддя та місце судової влади в державі не будь-який застосований судом захист, а лише *ефективне поновлення в правах* за допомогою ефективного способу захисту є метою цивільного судочинства в розумінні статті 1 ЦПК України. Таким чином, оскільки суд здійснює захист порушених цивільних прав та інтересів способом, встановленим законом чи договором (стаття 16 Цивільного кодексу України, стаття 4 ЦПК України), то застосований судом спосіб захисту порушеного права має бути ефективним.

Як відомо, способом захисту права є визначені матеріальним правом (законом чи договором або ж такі, що постають із їх положень) примусові заходи, спрямовані на відновлення порушених або підтвердження оспорюваних чи невизнаних прав, припинення їх порушення, компенсацію заподіяної потерпілому шкоди, або ж інші заходи, здатні ліквідувати несприятливі наслідки для потерпілого та впливати на порушника. Як зазначає А.П. Вершинін, ці дії безпосередньо спрямовуються на усунення перешкод на шляху здійснення прав суб'єктами. Учений поділяє способи захисту прав на заходи відповідальності та заходи захисту, не пов'язані із застосуванням відповідальності [7, с. 32–33].

Із цього постає, що спосіб захисту права, який застосовується судом, має бути здатним реально відновити чи іншим дієвим шляхом захистити порушене право позивача. Верховний Суд України в цьому аспекті в одній зі справ зазначив: «Дійшовши висновку про те, що порушене право позивача підлягає судовому захисту, суд повинен вирішити питання, чи може воно бути захищене в обраній позивачем спосіб і чи може ухвалене судом рішення бути виконано в примусовому порядку» [8, с. 21]. Таким чином, суд має фактично допомогти позивачу правильно обрати належний спосіб захисту його прав у конкретних правовідносинах та надати (здійснити) таким способом судовий захист.

Як зазначає А.Г. Ярема, ефективний захист цивільних прав судами сприяє відновленню порушеного права й ліквідації шкідливих наслідків порушення. У підсумку ефективний засіб повинен забезпечити поновлення порушеного права, а в разі неможливості такого поновлення – гарантувати особі можливість отримання нею відповідного відшкодування [9, с. 195, 200].

З огляду на функціональне призначення судової влади та зміст правосуддя ефективним буде, на наше переконання, такий спосіб судового захисту, який приведе до потрібних матеріально-правових наслідків, а також створить найбільший юридичний ефект для позивача, якого він очікує від звернення до суду. Тому під час перевірки адекватності обраного позивачем способу захисту необхідно виходити насамперед із мети, яку переслідує позивач, звернувшись до суду з відповідним позовом, тобто варто враховувати його зацікавленість, яка має носити матеріально-правовий характер.

Зазначене дає підстави для висновку, що суд має з'ясувати дійсні причини виникнення спору та причини звернення позивача до суду з відповідним позовом (із зазначенням у ньому конкретного способу захисту), адже саме від цього залежить визначення заінтересованості позивача отримати судовий захист, а також спосіб, який у спірних правовідносинах може задовольнити вимоги позивача, тобто буде ефективним.

Звісно, позивач у своїй позовній заяві повинен зазначати зміст позовних вимог, проте це для суду не має бути вирішальним, якщо суд дійде висновку, що за конкретних обставин справи усунути правовий спір і захистити порушені права позивача можливо лише в інший спосіб, передбачений законом чи договором, адже цього від суду вимагає визначена цивільним процесуальним законодавством мета цивільного судочинства.

З огляду на викладене, а також диспозитивні й змагальні засади цивільного судочинства можемо констатувати, що суд не здатний задовольнити позов і застосувати вказаний позивачем у позовній заяві спосіб захисту, якщо такий спосіб не відповідає характеру спірних матеріальних правовідносин сторін або не приведе до «ефективного відновлення в правах», тобто не приведе до припинення конфліктної ситуації, що стала предметом судового розгляду.

Таким чином, неефективність способу захисту, заявленого позивачем, неминуче спричиняє неефективність правосуддя в цивільних справах, вимагає від позивача додаткових зусиль і часу для пред'явлення нового позову з іншим («правильним») способом захисту порушеного права або ж пошуку інших шляхів (як правових, так і неправових) вирішення правового конфлікту.

Водночас ефективність правосуддя в цивільних справах залежить від найбільш повного виконання завдань цивільного судочинства, які має реалізувати суд. При цьому ми згодні з позицією окремих науковців, що метою діяльності всієї судової системи є саме усунення правового конфлікту в суспільстві [10, с. 249].

З огляду на це вважаємо, що саме суд від імені держави має забезпечити громадянам їх право на ефективне поновлення в правах та ефективний спосіб судового захисту, що гарантується міжнародним і національним законодавством.

Такий обов'язок держави не може перетворювати суд на пасивного учасника цивільних процесуальних правовідносин та усунути його з процесу реалізації сторонами своїх диспозитивних і змагальних прав. Через місце суду в правовій і соціальній державі, у якій людина є найвищою соціальною цінністю, а забезпечення її прав і свобод – головним обов'язком держави, а також через функціональне призначення правосуддя та його правову природу саме на суд має покладатись повна відповідальність за «ефективне відновлення в правах», а отже, і обов'язок визначення (вибору) правильного способу захисту порушеного права, ефективного й адекватного в конкретних спірних правовідносинах сторін з огляду на встановлені судом фактичні обставини справи.

Наш висновок про те, що обов'язок визначення правильного способу захисту права має покладатись саме на суд, з'ясовується також із визначення форми захисту [11, с. 11], оскільки саме суд застосовує відповідні норми права та під час ухвалення рішення визначає спосіб захисту. Окремі науковці також стверджують, що вибір способу захисту є винятковою компетенцією суду незалежно від волі позивача, оскільки спосіб захисту передбачається нормою матеріального права, правильне застосування якої є обов'язком суду [12]. У цьому аспекті варто підтримати думку окремих учених-процесуалістів, які слушно зауважують, що необхідно не лише розглядати справу, а й знаходити законний шлях вирішення конфлікту, який відповідатиме інтересам сторін [13, с. 27, 28]. Адже саме судді, які є юристами й діють іменем України як носії судової влади, повинні з огляду на деонтологічні засади юридичної професії створити громадянам усі умови щодо реалізації ними права на справедливий судовий розгляд та ефективний судовий захист.

Висновки. Таким чином, втручання суду в диспозитивні й змагальні права позивача матиме соціально справедливий і необхідний у правосудних цілях та інтересах позивача характер. Адже позивач, звернувшись до суду з позовом за судовим захистом і маючи на меті вирішення спору, відновивши через суд свої права або ж спонукавши відповідача до вчинення певних дій, погоджується на таку «послугу держави», оскільки головним завданням суду є саме вирішення правового спору, у результаті чого правовий спір має остаточно припинитися шляхом або підтвердження наявності між сторонами певних правовідносин, або присудження позивачеві компенсації, або спонукання відповідача до примусового виконання обов'язку в натурі.

Концептуальною основою може стати Постанова Верховного Суду України від 21 травня 2012 р. в справі № 6-20цс11, у якій Верховний Суд України не погодився з практикою судів, які відмовляють у позові у зв'язку з тим, що позивач, звертаючись до суду, обрав спосіб захисту, не встановлений законом або договором для захисту права чи інтересу, який порушується, не визнається чи оспорується. У таких випадках, на думку Верховного Суду України, необхідно виходити із загальних засад захисту прав, свобод та інтересів, визначених Конституцією України, Конвенцією про захист прав людини й основоположних свобод [14].

Саме така модель поведінки щодо застосування способів захисту порушеного права, коли судам фактично буде заборонено відмовляти в позові з мотивів неправильності способу захисту та дозволено не враховувати «неправильний» спосіб захисту, заявлений позивачем, і вирішувати спір з огляду на загальні засади захисту прав, свобод та інтересів, визначених Конституцією України, Конвенцією про захист прав людини й основоположних свобод, відповідатиме деонтологічним засадам юридичної професії та соціальному призначенню правосуддя. Прем'єр-міністр України А.П. Яценюк на виїзному засіданні Кабінету Міністрів України, проведеному в приміщенні Верховного Суду України 13 жовтня 2014 р. за участю суддів Верховного Суду України, зазначив: «Хочеться, щоб громадянин, який приходив до нашого суду, у міський, окружний чи у Верховний Суд, гордо виголошував слова «Ваша честь», щоб він знав, що суддя його захистить, щоб він відчував, що це – те місце, куди він може прийти, поскаржитися, отримати захист, і що цей захист буде на підставі закону й справедливості» [15].

Список використаних джерел:

1. Гусарев С.Д. Юридична деонтологія. Основи юридичної діяльності : [навч. посібник] / С.Д. Гусарев, О.Д. Тихомиров. – 4-те вид., стереотип. – К. : Знання, 2010. – 495 с. ; Скакун О.Ф. Юридична деонтологія : [підручник] / О.Ф. Скакун. – пер. з рос. – Х. : Еспада, 2008. – 390 с. ; Сливка С.С. Юридична деонтологія : [підручник] / С.С. Сливка. – К. : Атіка, 2006. – 304 с.
2. Шадура Д.М. Судова практика застосування Цивільного процесуального кодексу України (2006–2009 рр.) : [практ. посібник] / Д.М. Шадура, О.І. Менів. – Х. : Харків юридичний, 2010– . – Т. 1 : Загальна частина. – 2010. – 536 с.
3. Про незалежність судової влади : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 13 червня 2007 р. № 8 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-07>.
4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини 3 статті 120, частини 6 статті 234, частини 3 статті 236 Кримінально-процесуального кодексу України (справа про розгляд судом окремих постанов слідчого і прокурора) від 30 січня 2003 р. № 3-рп/2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-03>.
5. Курс цивільного процесу : [підручник] / [В.В. Комаров, В.А. Бігун, В.В. Баранкова та ін.] ; за ред. В.В. Комарова. – Х. : Право, 2011. – 1352 с.
6. Охорона і захист прав та інтересів фізичних та юридичних осіб в цивільних правовідносинах / за заг. ред. Я.М. Шевченка. – К. : Харків юридичний, 2011. – 528 с.
7. Вершинин А.П. Выбор способа защиты гражданских прав / А.П. Вершинин. – СПб. : Специальный юрид. фак-т по переподготовке кадров по юрид. наукам Санкт-Петербургского гос. ун-та, 2000. – 384 с.
8. Шадура Д.М. Судова практика застосування Цивільного процесуального кодексу України (2006–2009 рр.) : [практ. посібник] / Д.М. Шадура, О.І. Менів. – Х. : Харків юридичний, 2010– . – Т. 1 : Загальна частина. – 2010. – 536 с.
9. Ярема А.Г. Право особи на ефективні засоби судового захисту цивільних прав та інтересів / А.Г. Ярема // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия «Юридические науки». – Т. 20(59). – 2007. – № 1. – С. 195–202.
10. Дегтярев С.Л. Реализация судебной власти в гражданском судопроизводстве: теоретико-прикладные проблемы / С.Л. Дегтярев. – М. : Волтерс Клувер, 2007. – 376 с.

11. Васильев С.В. Гражданский процесс : [учеб. пособие] / С.В. Васильев. – 2-е изд., доп. – Х. : ООО «Одиссей», 2007. – 511 с.
12. Ненашев М.М. Способ защиты права: процессуальные вопросы / М.М. Ненашев // Арбитражный и гражданский процесс. – 2011. – № 8. – С. 44–48 ; Ненашев М.М. Способ защиты права: процессуальные вопросы / М.М. Ненашев // Арбитражный и гражданский процесс. – 2011. – № 12. – С. 10–14.
13. Решетникова И.В. Гражданское право и гражданский процесс в современной России / И.В. Решетникова, В.В. Ярков. – М. : Норма, 1999. – 288 с.
14. Аналіз практики застосування судами статті 16 Цивільного кодексу України : узагальнення Верховного Суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/%28documents%29/6AF1EBA6DF621DEDC2257CE60053FFC3>.
15. Вступна частина засідання Кабінету Міністрів України від 13 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247674680&cat_id=244823857.

УДК 347.951

МУДРЕЦЬКА Г.В.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ У ЗВ'ЯЗКУ З НОВОВІЯВЛЕНИМИ ОБСТАВИНАМИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті проаналізовано особливості процесуальної стадії перегляду судових рішень, що набрали законної сили, у зв'язку з нововиявленими обставинами. Особливу увагу звернено на визначення поняття «нововиявлені обставини». Вивчено суть і проблеми судових рішень, що підлягають перегляду у зв'язку з нововиявленими обставинами, проаналізовано підстави та процесуальний порядок такого перегляду.

Ключові слова: суд, правосуддя, судовий захист, цивільний процес, процесуальна стадія, судові рішення, законна сила судового рішення, нововиявлені обставини.

В статье проанализированы особенности процессуальной стадии пересмотра вступивших в законную силу судебных решений в связи с вновь открывшимися обстоятельствами. Особое внимание обращено на определение понятия «вновь открывшиеся обстоятельства». Исследованы сущность и проблемы судебных решений, подлежащих пересмотру в связи с вновь открывшимися обстоятельствами, проанализированы основания и процессуальный порядок такого пересмотра.

Ключевые слова: суд, правосудие, судебная защита, гражданский процесс, процессуальная стадия, судебное решение, законная сила судебного решения, вновь открывшиеся обстоятельства.

© МУДРЕЦЬКА Г.В. – кандидат юридичних наук, викладач кафедри цивільно-правових дисциплін юридичного факультету (Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ)